

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců Mgr. Radovana Havelce a soudců JUDr. Jana Vyklického v právní věci žalobce: **Bc. C. Š.**, zastoupeného JUDr. Tomášem Plavcem, advokátem se sídlem Rooseveltova 335, Chrudim 4, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Praha 7, Nad Štolou 3, o přezkoumání rozhodnutí ministra vnitra ze dne 19. 12. 2014, č. j. MV-138843-12/KM-2014, o kasační stížnosti proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 3. 2016, č. j. 8 Ad 1/2015 – 46,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádnému z účastníků **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Dosavadní řízení

Ředitel odboru sociálního zabezpečení Ministerstva vnitra rozhodnutím ze dne 20. 3. 2007, č. j. OSZ-63014-14/VD-Pi-2007, nepřiznal žalobci příspěvek za službu, neboť ten požádal ode dne 1. 8. 2003 o přiznání starobního důchodu. Tím zanikl nárok na příspěvek na službu. Volbu mezi příspěvkem za službu a starobním důchodem již nelze opakovat. Odvolání zamítl ministr vnitra rozhodnutím ze dne 19. 12. 2014, č. j. MV-138843-12/KM-2014.

Žalobu proti rozhodnutí žalovaného zamítl Městský soud v Praze (dále jen „*městský soud*“) rozsudkem ze dne 15. 3. 2016, č. j. 8 Ad 1/2015 - 46.

Městský soud předeslal, že předchozí dvě rozhodnutí žalovaného o odvolání ze dne 19. 2. 2008, sp. zn. 59/2008, a ze dne 14. 11. 2013, č. j. KM–19-I/PK-2012, zrušil rozsudky ze dne 31. 3. 2010, č. j. 7 Ca 24/2008 - 46, resp. ze dne 24. 6. 2014, č. j. 8 Ad 21/2013 - 50. Žalované rozhodnutí je ve věci proto již třetím rozhodnutím o odvolání.

Po posouzení věci dospěl k závěru, že se ministr vnitra řádně zabýval okolnostmi, za nichž žalobce požádal o starobní důchod. V rozhodnutí k tomu uvedl, že žalobce měl možnost uplatnit svou vůli a pokud se stávající aplikační praxí nesouhlasil, měl možnost bránit svou volbu zákonnou cestou. Po provedení volby ve prospěch starobního důchodu již žádosti o příspěvek za službu nebylo možné vyhovět. K námitkám, že se žalobce svých nároků domáhal u ředitele Policejní školy Ministerstva vnitra v Pardubicích ještě za trvání služebního poměru, poté žalovaný konstatoval, že námitky do protokolu ředitele policejní školy ze dne 20. 6. 2003, 2. 7. 2003 a 4. 7. 2003 se týkaly pouze způsobu a formy skončení služebního poměru a nikoli otázkou příspěvku za službu.

Městský soud byl názoru, že i volba motivovaná obavami o peněžní zajištění byla projevem svobodné vůle žalobce a není projevem tísně takové intenzity, aby byla žádostí učiněnou nesvobodně. Opřel se přitom o závěry rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 8. 2007, č. j. 2 As 88/2006 - 56, který se v obdobné věci zabýval právě okolnostmi žádosti o starobní důchod učiněné v ekonomické tísni. Na svobodu volby nemohly mít podle městského soudu vliv ani okolnosti ukončení služebního poměru. K tomu poukázal na závěry svého rozsudku ze dne 20. 9. 2012, č. j. 5 Ad 9/2011 - 38, v němž konstatoval, že ředitel policejní školy jednal při ukončení služebního poměru v úmyslu vyjít žalobci vstříc tak, aby mohl služební poměr ukončit vlastním úkonem a zachovat si výsluhové náležitosti i pro případ, že by v trestním řízení byl shledán vinným.

II. Kasační stížnost

Žalobce (dále též „*stěžovatel*“) podal proti rozsudku městského soudu kasační stížnost. V ní uvedl, že nebyl postaven před možnost volby mezi podáním žádosti o příspěvek za službu a podáním žádosti o starobní důchod. Příspěvek za službu byl pro stěžovatele vyšší o 4.000 Kč tj. téměř o 50 % než starobní důchod. Jeho volba by tedy byla zcela jednoznačná. Pracovnice žalovaného mu však sdělila, že takovou žádost podat nemůže, neboť taková je praxe žalovaného. Pokud mu situace byla prezentována jako jediné řešení na základě rozhodnutí nadřízených, neměl důvod o tom pochybovat.

Namítl proto, že se žalovaný ani městský soud nevypořádali s předchozím pokynem městského soudu o nutnosti zkoumat svobodu vůle žalobce při jeho projevu dne 18. 3. 2003, kdy podal žádost o důchod. Nebyla vyslechnuta svědkyně – pracovnice žalovaného I. Ř., která by mohla vypovědět o okolnostech spojených se sepsáním žádosti. Městský soud nevzal do úvahy ani dopis ředitele odboru orgánu sociálního zabezpečení Ministerstva vnitra JUDr. Vladimíra Blažka ze dne 30. 3. 2005, v němž žalobci sdělil, že

ministerstvo vnitra očekává rozhodnutí Nejvyššího správního soudu a že do té doby aplikační praxi nebude měnit.

Má za to, že jeho nesvoboda vůle nebyla dána jen ekonomickým tlakem, ale že podání žádosti o důchod bylo prezentováno jako jediné možné řešení; podání žádosti o příspěvek za službu mu tak bylo fakticky znemožněno. Je absurdní tvrdit, že by si dobrovolně a svobodně vybral dávku o 50 procent nižší. Skutečnost, že by mohl svůj nárok bránit právními prostředky, je podle stěžovatele nadnesená, neboť by několikaletý spor musel absolvovat bez jakéhokoliv zabezpečení. Příslušníci, kteří odsloužili stejný počet let jako stěžovatel a odcházeli ze služebního poměru v období, kdy již byla nesprávná praxe žalovaného změněna, nyní pobírají důchod a příspěvek za službu 3x vyšší, než činí důchod žalobce. Takovou situaci posuzuje stěžovatel za nespravedlivou a nezdůvodnitelnou.

Žalovaný se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnil s rozsudkem městského soudu.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

Stěžovatel svými námitkami uplatnil kasační důvod podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) spočívající v nesprávném právním posouzení otázky soudem v předcházejícím řízení.

V projednávané věci je nesporné, že stěžovatel požádal dne 7. 5. 2003 o uvolnění ze služebního poměru. Jeho služební poměr skončil dne 31. 7. 2003 (okolnosti ukončení služebního poměru byly předmětem věci vedené u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 3 Ads 113/2012). Stěžovatel následně uplatnil dne 18. 8. 2003 žádost o starobní důchod s účinností od 1. 8. 2003 (ministerstvo vnitra přijalo žádost dne 27. 8. 2003). Orgán sociálního zabezpečení ministerstva vnitra přiznal stěžovateli starobní důchod rozhodnutím ze dne 1. 9. 2003, č. j. OSZ-63014/D-Sl-2003.

Podle § 118 odst. 2 zákona ČNR č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky (dále jen „služební zákon“) náleží při souběhu nároku na příspěvek a na starobní, plný invalidní nebo částečný invalidní důchod oprávněnému podle jeho volby buď příspěvek, nebo důchod. V rozsudku ze dne 17. 8. 2006, č. j. 3 As 14/2006 - 115, k tomu Nejvyšší správní soud vyložil, že nárok na příspěvek za službu podle § 116 odst. 4 zákona, zaniká pouze v tom případě, že policista při souběhu nároků na starobní důchod a na příspěvek za službu zvolil podle § 118 odst. 2 téhož zákona pobírání důchodu, uplatnil žádost o tuto dávku a vznik nároku na důchod byl deklarován správním rozhodnutím. V souladu s těmito závěry judikatury proto provedenou volbou stěžovateli zanikl nárok na příspěvek za službu; od této chvíle žádost o příspěvek za službu již úspěšně nemohl uplatnit.

Stěžovatel tvrdí, že žádost o starobní důchod podal výlučně následkem tísně způsobené jednak obavami o své budoucí ekonomické zabezpečení a dále tím, že mu žalovaný volbu ve prospěch příspěvku za službu neumožnil svou nesprávnou aplikací ustanovení § 118 odst. 2 služebního zákona.

Stěžovatel v kasační stížnosti poukázal na svědectví pracovnice žalovaného I. Ř. k okolnostem uplatnění žádosti o starobní důchod resp. k neumožnění žádosti o příspěvek za službu, případně na korespondenci s ředitelem odboru sociálního zabezpečení ministerstva vnitra, z nichž má vyplývat tehdejší nesprávná aplikace právních norem. Není přitom pochyb o tom, že žalovaný uvedená ustanovení skutečně takto aplikoval nesprávně až do doby výše uvedeného rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 8. 2006, č. j. 3 As 14/2006 - 115. Tehdejší praxe žalovaného je tak pro Nejvyšší správní soud nyní již notorietou. Eventuální výslech pracovnice žalovaného a důkaz korespondencí, jimiž by tato tehdejší praxe žalovaného byla potvrzena, by proto ve věci byl již nadbytečný. Nejvyšší správní soud se proto dále zabýval hodnocením okolností, za nichž stěžovatel uplatnil žádost o starobní důchod.

Nejvyšší správní soud se v rozsudku ze dne 22. 8. 2007, č. j. 2 As 88/2006 – 56, zabýval situací, kdy stěžovatel příspěvek za službu původně pobíral a až později požádal o starobní důchod. Žadatel v této věci však také tvrdil, že žádost o starobní důchod podal v ekonomické tísni, neboť měl za to, že vzhledem k tehdejšímu právnímu názoru žalovaného ztrácí naději na pokračování výplaty příspěvku za službu a že k zajištění své existence potřebuje alespoň starobní důchod. Nejvyšší správní soud v této věci hodnotil právě to, zda úkon stěžovatele spočívající v žádosti o starobní důchod měl být považován za neexistující nebo za mající jiný obsah než bezpodmínečnou žádost o starobní důchod. Nejvyšší správní soud však vyložil, že tíseň takovéto intenzity nelze považovat za důvod pro to, aby jeho žádost o starobní důchod bylo možno posoudit jako učiněnou nesvobodně. Zdůraznil přitom, že s využitím právních prostředků se žadatel mohl domáhat změny právního názoru žalovaného. Uzavřel, že z těchto důvodů nelze ekonomickou situaci žalobce považovat za faktor, který by z jím podané žádosti o starobní důchod činil úkon učiněný nikoli svobodně.

Tísní jako okolností mající vliv na svobodu projevené vůle se zabýval i Nejvyšší soud v rozsudku velkého senátu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 3620/2010 (publ. ve Sb. Nejvyššího soudu pod č. 70/2011). Zde vyložil, že „*stavem tísně se podle ustálené judikatury (srov. např. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 36/1993 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) rozumí nejen objektivní hospodářský nebo sociální stav, nýbrž i psychický stav (např. rozrušení, obavy o blízkou osobu apod.). Rozdíl mezi stavem psychického donucení jednajícího a stavem tísně plynoucím z psychického stavu jednajícího je především v jejich intenzitě, a v tom, že psychické donucení předpokládá psychické působení další osoby na vůli jednajícího.*“ Rovněž Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 16. 1. 2013, č. j. 1 Aos 2/2012 – 29, uvedl, že „*okolnosti vylučující svobodu vůle jednajícího (fyzický či psychický nátlak, tíseň) musí mít základ v objektivně existujícím a působícím stavu. Nestačí, pokud si jejich existenci jednající jen představuje, ale není pro ně dán objektivní důvod. V případě psychického nátlaku musí být právní úkon donuceného adresáta v přímé souvislosti s bezprávnou výhrůžkou, která pochází přímo od druhého subjektu právního úkonu (příp. od třetí osoby), který musí nejen vědět o existenci bezprávné výhrůžky, ale též jí využít (blíže viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4573/2008)*“; obdobné uvedl Nejvyšší správní soud též v rozsudku ze dne 21. 4. 2016, č. j. 2 Afs 23/2016 – 34.

Ze správního spisu, ze žalovaného rozhodnutí a ani z tvrzení stěžovatele nijak nevyplývá, že by na něj žalovaný či třetí osoba vyvíjely nátlak a v jeho rozhodnutí jej nějak omezovaly. Takový závěr ostatně odporuje procesní aktivitě stěžovatele vyvinuté nejen v souvislosti s podáním žádosti o starobní důchod, ale taktéž v souvislosti s předcházející žádostí o uvolnění ze služebního poměru. Další rozhodnou skutečností je to, že mezi žádostí stěžovatele o uvolnění ze služebního poměru ze dne 7. 5. 2003, koncem služebního poměru dne 31. 7. 2003 a uplatněním žádosti o starobní důchod dne 18. 8. 2003 uplynula doba téměř čtyř a půl měsíců. K tomu služební poměr stěžovatele skončil uvolněním s vědomím ředitele školy záměrně právě proto, aby výsluhové nároky stěžovateli zůstaly eventuálně zachovány (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 7. 2013, č. j. 3 Ads 113/2012 – 31). Minimálně od okamžiku, kdy stěžovatel požádal o uvolnění ze služebního poměru, proto uplynul dostatečně dlouhý časový úsek, během něhož bylo na stěžovateli, aby se se svou situací srovnal, zvážil její okolnosti, své další kroky a jejich následky řádně promyslel.

Stěžovatel žádost o starobní důchod uplatnil neprodleně po konci služebního poměru dne 31. 7. 2003. I kdyby stěžovatel až při podávání žádosti o starobní důchod byl dne 18. 8. 2003 poprvé konfrontován s původně zastávaným (nesprávným) názorem žalovaného, že v jeho případě nelze žádost o příspěvek za službu uplatnit, nemohl být proto v tísni způsobené potřebou nepromyšleného a okamžitého rozhodnutí o svém budoucím sociálním a ekonomickém zabezpečení.

Stěžovatelovo tvrzení o možné tísni v důsledku uváděných okolností proto ani v tomto případě Nejvyšší správní soud nepovažuje za prokázané. I v situaci, jaká nastala v případě stěžovatele, totiž nepochybně stále bylo na jeho svobodné volbě, jaké řešení zvolí, zda žádost o příspěvek za službu uplatní a jak bude svůj postoj bránit. Jen pro úplnost Nejvyšší správní soud dodává, že absenci svobodné vůle stěžovatele neshledal ani v případě samotné žádosti o uvolnění ze služebního poměru, kterou posuzoval ve věci vedené pod sp. zn. 3 Ads 113/2012.

Nejvyšší správní soud se z uvedených důvodů ztotožnil s názorem Městského soudu v Praze i s názorem žalovaného, kasační stížnost neshledal důvodnou a v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. ji zamítl.

IV. Náklady řízení

Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti vychází z ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti. Procesně úspěšný žalovaný právo na náhradu nákladů v řízení o kasační stížnosti neuplatnil, ze spisu poté nebyly zjištěny náklady přesahující běžný rámec výdajů na jeho administrativní činnost. Nejvyšší správní soud proto žalovanému náhradu nákladů řízení nepřiznal.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku nejsou opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.)

V Brně dne 6. dubna 2017

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu